

Õiguskantsler

Teie nr

Meie 19.01.2015 nr 7-4/150053/1500263

Seisukoht õigusrikkumiste puudumise kohta
Kinni peetavale isikule kirjatarvete väljastamine
Kinni peetava isiku esitatud pöördumiste tõlgendamine

Austatud []

Pöördusite õiguskantsleri poole 29.12.2014 saabunud avaldusega, milles tõstatate kolm küsimust. Oma avalduses küsite, kas Viru Vanglal on kohustus väljastada kirjavahetuse Teie enda tarbeks (I). Samuti tunnete muret, et Teie vanglale „kaebusena“ pealkirjastatud pöördumised liigitati märgukirjaks ja selgitustaotluseks, mistõttu ei saa Te vanglalt saadud vastust vaidlustada halduskohtus (II). Lisaks väljendate rahulolematust seoses hambaraviteenuse kvaliteediga vanglas (III).

(I)

Oma pöördumises küsite, kas Viru Vangla toimib õigesti, kui ei väljasta Teile kirjavahetuse Teie enda tarbeks (s.t mitte kirjavahetuse pidamiseks), vaid üksnes ametlike pöördumiste kirjutamiseks.

Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 15 kohaselt on igal isikul õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. PS § 46 järgi on igal isikul õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametisikute poole, teostamaks oma kaebusõigust. Vangistusseaduse (VangS) § 28 lg 2 sätestab, et kirjavahetus toimub kinni peetava kulul. Justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeskirja“ (VsKE) § 47 kohaselt on erandina sätestatud kirjade saatmine õiguskantslerile, vanglatele, Presidendi Kantseleile, prokurörile, uurijale või kohtule, mis saadetakse vangla kulul. VangS § 28 lg 3 järgi on keelatud kirjavahetuse piiramine suhtlemiseks riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametisikutega, samuti kaitsjaga.

Tuleb nentida, et ükski eelpool viidatud õigusakt ei kohusta vanglat sõnaselgelt väljastama kinni peetavale isikule kirjatarbeid (paberit, ümbrikke, kirjutusvahendeid jne).

Samas sätestab Viru Vangla direktori 23.01.2013 käskkirjaga nr 1-1/19 kehtestatud Viru Vangla kodukorra (edaspidi ka kodukorra) p 15.1.10, et kinni peetavale, kelle vanglasisesel isikuarvel on

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

viimase poole aasta jooksul olnud vähem kui 12,78 eurot ja kellele vangla ei ole tööd taganud, on lubatud anda igal tööpäeval üks leht valget kirjapaberit formaadis A4 iga vangla kulul saadetava kirja kohta. Kodukorra punkti 15.1.8 kohaselt on kinnipeetavale lubatud anda igal tööpäeval üks ümbrik iga vangla kulul saadetava kirja kohta. Vangla kulul saadetakse õiguskantslerile, vanglale, Presidendi Kantseleile, prokurörile, uurijale või kohtule aadressitud kirjad.

Eeltoodust selgub, et **Viru Vangla väljastab VsKE §-s 47 loetletud isikute ja asutustega kirjavahetuse pidamiseks mõistlikus ulatuses ja mõistliku aja jooksul kirjatarbeid isikutele, kel puuduvad või ei ole piisavalt vastavaid vahendeid. Õiguskantsler leiab, et selline praktika on äärmiselt positiivne ning vastab PS §-s 14 sisalduvale hea halduse tava põhimõttele.** Nimelt aitab see tagada kinni peetavatele isikutele lünkadeta ja takistamatu juurdepääsu kõige olulisematele õiguskaitseorganitele kinni peetavate isikute õiguste võimalikult efektiivseks kaitseks.

Paraku tuleb tõdeda, et kehtivast õigusest ei tulene vanglale kohustust väljastada isikule paberit ega muid kirjatarbeid n-ö niisama. **Seega ei saa Teie õiguste rikkumiseks pidada asjaolu, et Viru Vangla ei väljasta Teile kirjapaberit Teie enda tarbeks (s.t mitte kirjavahetuse pidamiseks), vaid üksnes ametlike pöördumiste kirjutamiseks.** Kui kinni peetav isik soovib kirjapaberit kasutada muul eesmärgil, on tal rahaliste vahendite olemasolul võimalik seda osta nt vanglapoest.

(II)

Oma pöördumises tunnete ühtlasi muret, et Teie Viru Vanglale esitatud ja „kaebusena“ pealkirjastatud pöördumised liigitati märgukirjaks ja selgitustaotluseks, mistõttu ei saa Te vanglalt saadud vastust vaidlustada halduskohtus. Oma avaldusele lisasite Viru Vanglalt 17.12.2014 saadud vastuse, millest selgub, et vangla on tõepoolest käsitlenud Teie 18.11.2014 esitatud pöördumisi märgukirja ja selgitustaotlusena.

Seoses kaebevõimalustega selgitan Teile, et **vangla tegevuse vaidlustamiseks on kehtiva õiguse kohaselt esmaseks ja kõige vahetumaks õiguskaitsevahendiks võimalus esitada vaie.**

Kinni peetaval isikul on võimalus esitada vangla haldusakti või toiminguga peale vaie vanglateenistusele või Justiitsministeeriumile¹ ning seejärel vajadusel kaebus halduskohtule². Vaidemenetluse korras võib muuhulgas nõuda haldusakti kehtetuks tunnistamist, ettekirjutuse tegemist haldusakti andmiseks, asja uueks otsustamiseks või toiminguga sooritamiseks.³ Vaide esitamisega seonduvat reguleerib vangistusseadus ja haldusmenetluse seadus (edaspidi ka HMS).⁴ Hiljem soovi korral halduskohtusse pöördumisel tuleb juba omakorda arvestada halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud tingimuste ja korraga.

Rõhutan, et vaie ei ole igasugune pöördumine vangla poole. Vanglale esitatud pöördumine võib küll olla pealkirjastatud kui „kaebus“, kuid kui sellega soovitakse vaidlustada vangla tegevust, siis peab selle sisu vastama HMS §-s 76 sätestatud nõuetele ja soovitatav on see

¹ VangS § 1¹ lg 4¹: „Justiitsministeerium vaatab läbi vangla direktori haldusakti või toiminguga peale esitatud vaideid. Vanglateenistus vaatab läbi muu vanglas töötava isiku haldusakti või toiminguga peale esitatud vaideid.“

² VangS § 1¹ lg 5: „Kinnipeetaval ja vahistataval on õigus esitada vangla haldusakti või toiminguga peale kaebus halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud alustel ja korras tingimusel, et kinnipeetav või vahistatu on eelnevalt esitanud vaide vanglateenistusele või Justiitsministeeriumile ning vanglateenistus või Justiitsministeerium on vaide tagastanud, osaliselt rahuldanud, rahuldamata või tähtaegselt lahendamata jätnud.“

³ HMS § 72 lg 1.

⁴ Vt VangS § 1¹ ja HMS 5. peatükk.

siiski ka vaidena pealkirjastada. Juhin Teie tähelepanu, et HMS § 76 lg 2 järgi tuleb vaides märkida:

- 1) haldusorgani nimetus, kellele vaie on esitatud;
- 2) vaide esitaja nimi või nimetus, postiaadress ja sidevahendite numbrid;
- 3) vaidlustatava haldusakti või toimingu sisu;
- 4) põhjused, miks vaide esitaja leiab, et haldusakt või toiming rikub tema õigusi;
- 5) vaide esitaja selgelt väljendatud nõue;
- 6) vaide esitaja kinnitus selle kohta, et vaieldavas asjas ei ole jõustunud kohtuotsust ega toimu kohtumenetlust;
- 7) vaidele lisatud dokumentide loetelu.

Teie õiguskantslerile esitatud avaldusest ja sellele lisatud Viru Vangla 17.12.2014 vastusest ei nähtu, et Teie 18.11.2014 vanglale esitatud „kaebusena“ pealkirjastatud pöördumised vastaksid loetletud nõuetele, mistõttu ei ole võimalik ka sedastada, et vangla oleks neid valesti tõlgendanud ning eksinud nende liigitamisel märgukirjaks ja selgitustaotluseks.

Toonitan, et vaide korrektne vormistamine vähendab võimalust sellise pöördumise põhjendatud liigitamiseks mõneks muuks pöördumiseks (märgukirjaks, selgitustaotluseks jne), samuti väldib vajadust vaides hilisemalt puudusi kõrvaldada. Vaiete nõuetekohasele esitamisele aitavad kaasa vastavad vaideblanketid, mida Teil on soovi korral võimalik saada vangla inspektor-kontaktisikute käest.

(III)

Oma pöördumises väljendate ühtlasi rahulolematust hambaarstiteenuse kvaliteediga Viru Vanglas. Leiate, et vajaksite alumiste hammaste korrigeerimist, kuid väidate, et vangla seda ei võimalda.

Pea paraku teatama, et tervishoiuteenuse osutamise vajaduse ja tervishoiuteenuse kvaliteedi kontrollimine ei kuulu õiguskantsleri pädevusse ning seetõttu jätab õiguskantsler Teie avalduse selles küsimuses õiguskantsleri seaduse (ÕKS) § 25 lg 1 alusel läbi vaatamata.⁵

Seoses tervishoiutöötaja tegevusega kinnipidamisasutuses pakutava tervishoiuteenuse osutamisel on Riigikohus selgitanud järgmist:

„[...] tervishoiuteenuse osutamine, sealhulgas ka teenuse osutamise või sellest keeldumisega tekitatud kahju hüvitamine on võlaõiguslik suhe, mida reguleerivad võlaõigusseadus (41. peatükk) ja valdkonnaseadused. Vangla arst tegutseb VangS [vangistusseaduse] § 52 lg 2 ja TTKS [tervishoiuteenuste korraldamise seaduse] §-de 20 ja 21 alusel vanglas haiglavälise eriarstiabi osutajana, kelle suhtes ei kohaldata aga TTKS § 21 lg-s 1 ja § 22 lg-s 2 sätestatud õiguslikku vormi. Kuigi tervishoiutöötaja on üldjuhul vangla koosseisuline teenistuja, ei muuda see suhet avalik-õiguslikuks, sest vangla tervishoiutöötaja tegutseb tervishoiuteenuse osutamisel kutseala esindajana, mitte aga avaliku võimu ülesandeid täites, kuigi tervishoiuteenuse osutamise käsitamisel lepingulise suhtena on lepingupooleks siiski vangla. See ei muuda aga õigussuhte olemust. Tervishoiuteenuse osutamise vajaduse tuvastab VangS § 52 lg-le 2 tuginedes vangla arst ning tegemist on meditsiinilise otsustusega eraõiguslikus suhtes, mitte aga

⁵ ÕKS § 25 lg 1 alusel jätab õiguskantsler avalduse läbi vaatamata, kui avalduse lahendamine ei kuulu tema pädevusse.

haldusotsusega. Tervishoiuteenuse osutamise või sellest keeldumise otsustamine toimub seega eraõiguslikus suhtes ja tekkinud vaidlused lahendatakse tsiviilkohtumenetluses maakohtus. Maakohtu pädevuses on ka tervishoiuteenuse osutamisega või osutamata jätmisega põhjustatud kahju hüvitamise nõuete läbivaatamine.⁶

Nagu eelnevast nähtub, siis on arsti-patsiendi suhe ka vanglas tsiviilõiguslik ja tekkinud vaidlused lahendatakse tsiviilkohtumenetluses maakohtus. Seega ei kuulu õiguskantsleri pädevusse järelevalve tervishoiuteenuse, sh vajaliku hambaravi osutamise või selle osutamata jätmise üle. Õiguskantsler ei ole pädev hindama spetsiifilisi raviküsimusi ega saa anda hinnangut Teie tervislikule seisundile.

Juhin Teie tähelepanu ka sellele, et tervishoiuteenuse osutamisel tekkinud probleemide lahendamise tegelevad lisaks ka Terviseamet ja Sotsiaalministeeriumi juures töötav nõuandev tervishoiuteenuse kvaliteedi ekspertkomisjon.

VangS § 107 lg 3 kohaselt teostab Terviseamet järelevalvet tervishoiuteenuste osutajatele sätestatud nõuete täitmise üle vanglas. Seega on Teil võimalik nõuete täitmise osas pöörduda Terviseameti poole aadressil: Paldiski mnt 81, 10617 Tallinn.

TTKS § 50² lg 2 p 1 järgi annab patsiendile osutatud tervishoiuteenuse kvaliteedile hinnangu tervishoiuteenuse kvaliteedi ekspertkomisjon. Seega saamaks hinnangut osutatud tervishoiuteenusele on Teil võimalus esitada oma taotlus tervishoiuteenuse kvaliteedi ekspertkomisjonile aadressil: Gonsiori 29, 15027 Tallinn.

Härra [], tänan Teid õiguskantsleri poole pöördumise eest. Loodan, et toodud selgitused on Teile abiks. Ühtlasi tagastan Teie pöördumisele lisatud Viru Vangla 17.12.2014 vastuse.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

LISA: Viru Vangla 17.12.2014 vastus nr 6-14/39258-2.

Ksenia Žurakovskaja-Aru 693 8404. Ksenia.Zurakovskaja-Aru@oiguskantsler.ee

⁶ RKHKo 21.12.2010 nr 3-3-1-69-10, p 9; RKHKo 15.12.2010 nr 3-3-1-53-10, p 9.